

СТАНОВИЩЕ

относно проекта на План за действие за изпълнение на заключителните препоръки към Република България, отправени от Комитета на ООН за правата на хората с увреждания (2021-2026)

1. Предложеният План показва сериозно неразбиране на Заключителните препоръки на Комитета на ООН за правата на хората с увреждания, които предполагат тотална промяна в политиките по уврежданията. Членовете на Комитета – по един дипломатичен начин – са препоръчали на България да промени радикално подхода си към уврежданията като замени медицинския модел със социален. Това не се случва в новия – стар Закон за хората с увреждания, където увреждането продължава да се дефинира чрез експертните решения на Териториалните експертни лекарски комисии (ТЕЛК), въпреки претенцията в Плана, че „подходът е нов“.
2. Хоризонталният характер на политиките по уврежданията е въведен чрез декларативни норми в различните публични сектори и без никакви механизми за реализация на достъпа и пълноценното участие на хората с увреждания в тези сектори. Например, достъпността на средата и публичните услуги е задължение на съответните ведомства без никакъв механизъм за реализирането ѝ, инструменти за контрол и санкции при неизпълнение.
3. Най-красноречив пример за неразбиране на препоръките се вижда в отговора по Член 26, Параграф 5б): Комитетът препоръчва на държавата – страна по Конвенцията, да приеме програми за абилитация и рехабилитация, насочени към всички лица с увреждания, независимо от вида увреждане, пол, социален пол или възраст. Той също препоръчва на държавата – страна по Конвенцията, да осигури разумно участие на лицата с увреждания в услугите на абилитация и проектът на програмите да бъде изработен в тясно сътрудничество с организациите на хората с увреждания, който е лаконичен и по неясни причини попада в рубриката „Изпълнено“: В качеството си на задължителното здравно осигурени лица, всички лица с увреждания имат достъп до програмите за рехабилитация осигурени през НЗОК. Гарантиран е свободен достъп на осигурените лица до медицинска помощ, включваща рехабилитация, чрез определен по вид, обхват и обем пакет от здравни дейности. Тук, както и във всички останали елементи на плана, не се говори за резултати, каквато е основната цел на препоръките на Комитета.
4. И не на последно място по важност, ярко доказателство за неразбиране на препоръките е трайното използване на категорията „национално представителни организации“, каквато категория няма в Конвенцията. Както Конвенцията, така и препоръките на Комитета говорят за „представителни организации на хора с увреждания“ – едва ли е необходимо да се обяснява разликата между двете формулировки.
5. Представеният план издава некомпетентност на авторите му, но също така и липса на политическа воля да се пристъпи към реална реформа в този публичен сектор, така че да бъде въведена Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания и да се зачитат техните права на граждани и данъкоплатци.

„Проектът „Включеност и увреждания“ се изпълнява с финансова подкрепа в размер на 134 000 евро, предоставена от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проект „Включеност и увреждания“ е „да генерира методика за наблюдение на политиките по уврежданията, която да дава – по обективен и научно обоснован начин – доказателства за целесъобразността на определени политики“³⁴.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Център за независим живот и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.